

Het drijfzand van de spoed-uisplaatsing

De spoed-uisplaatsing van kinderen is het meest ingrijpende, maar minst met rechtswaarborgen omklede middel van het hele jeugdzorgstelsel. Kinderen en ouders lopen trauma's op en achteraf blijken vaak betere, lichtere en goedkopere alternatieven te zijn geweest om de gezinssituatie te verbeteren. Toch lijkt dit paardenmiddel niet meer voorbehouden aan acute noodsituaties, maar in overwegende mate de gewone procedure te vervangen.

Het is zaterdagavond en de ouders van de vriendin van de moeder van een 1,5 jarige dreumes bellen met Veilig Thuis. Hun boodschap: moeder heeft haar kind (voor de zoveelste keer) 'gedumpt' bij hen en laat de zorg voor de dreumes steeds vaker over aan haar vriendin. Bovendien blowt de moeder veel, lijkt ze depressief en zit ze in begeleid wonen. De relatie met de vriendin zou gepaard gaan met huiselijk geweld en dat weekend beëindigd zijn. Jeugdzorg moet ingrijpen vinden ze. Veilig Thuis komt nog dezelfde avond langs bij de melders en zet de informatie door naar de jeugd- en kinderbescherming. Die willen met de moeder in gesprek gaan, maar die heeft daar geen zin in, weigert te komen en is verbaal bepaald niet vriendelijk. De ouders van de vriendin willen niet langer op de dreumes passen en de dreumes kan daar niet blijven, zeggen ze. Jeugdbescherming vindt echter dat de zorgen die worden gemeld in combinatie met de houding van moeder maakt dat de dreumes niet zomaar door moeder mee naar huis kan worden genomen. Het is niet duidelijk of dat veilig is.

Spoedmachtiging

Daarom wordt die avond op basis van de zorgen van de ouders van de inmiddels ex-vriendin van de moeder door jeugd- en kinderbescherming gezamenlijk besloten om een spoedmachtiging uithuisplaatsing in een pleeggezin aan te vragen bij de kinderrechter. Die avond wordt door de

Raad voor de Kinderbescherming mondeling de bovenstaande casus toegelicht op grond waarvan de kinderrechter een voorlopige ondertoezichtstelling voor drie maanden uitspreekt en een spoedmachtiging voor de duur van 4 weken uitspreekt. De dreumes gaat naar een geheim crisispleeggezin. Binnen twee weken volgt een zitting, waarbij moeder haar zegje kan doen. Eventueel kan ze zelf op zoek naar een advocaat.

Minder ingrijpend alternatief

De kinderrechter mag alleen direct telefonisch toestemming voor de uithuisplaatsing geven zonder een zitting af te wachten als die constateert dat er sprake is van acuut dreigend gevaar. De kinderrechter besluit tot de uithuisplaatsing puur op basis van dat enkele telefoongesprek. Daardoor ontbreekt het aan de nodige informatie waaruit blijkt dat er ook een prima alternatief is, die bovendien veel minder ingrijpend is voor de dreumes en de moeder: oma.

Hoewel het telefoonnummer van de moeder bekend is, doet de kinderrechter géén nader onderzoek, bijvoorbeeld door de moeder te bellen. Had de rechter dat wel gedaan dan had die de volgende informatie kunnen betrekken bij de vraag of een spoed-uisplaatsing nodig was: de moeder zou dan aangegeven hebben inmiddels bij haar moeder te zijn en om hulp te hebben gevraagd. Moeder en kind zouden eventueel tijdelijk bij oma kunnen verblijven, of alleen het kind.

De 'gesloten uithuisplaatsing'

Hoewel nauwkeurige cijfers ontbreken bij "gewone" uithuisplaatsingen ontbreken deze niet bij zogenaamde gesloten uithuisplaatsingen. Dan worden kinderen gedwongen behandeld en opgesloten als blijkt van ernstige gedragsproblemen, waarvoor ze behandeling weigeren. In 76% van de gevallen worden deze jongeren met een spoedmaatregel opgesloten. Hierdoor krijgen ze niet de rechtsbescherming die verdachten van misdrijven of psychiatrisch patiënten wél krijgen.

Een probleem van het handelen met spoed is dat de beste zorg vaak niet beschikbaar is. In plaats van de juiste behandelinstelling binnen de regio komen die jongeren op een crisisplek ergens in het land. In pleegzorg komen kinderen door de spoedeisendheid te vaak in een pleeggezin dat te ver weg is of worden gescheiden van hun broertje of zusje geplaatst. Herhaaldelijke overplaatsingen zijn één van de vele negatieve gevolgen hiervan.

Moeder begrijpt dat ze hulp nodig heeft om van het blowen af te komen. Dat ze ruzie heeft met haar ex en ze erg boos werd toen de jeugdbescherming werd ingeschakeld, omdat het oppassen in de weekenden gewoon de regelmatige afspraak was. Enkele dagen later ontvangt de moeder een uitnodiging per post voor de zitting anderhalve week later. Zij gaat op zoek naar een jeugdrechtsadvocaat die haar kan bijstaan. Daarvoor moet de moeder een bijdrage betalen in de advocaatkosten. Zij heeft op dit moment nog niets vernomen over hoe het met haar kindje gaat.

Mondelinge machtiging

Er bestaat in Nederland géén ander rechtsgebied, waarbij een overheidsprofessional met een enkel simpel belletje naar de (kinder)rechter mondeling machtiging kan krijgen tot zo'n ingrijpende maatregel voor zo'n lange duur (twee weken) voordat een volgend toetsingsmoment volgt. Verdachten van een misdrijf krijgen binnen twee uur na aanhouding door de politie wegens verdenking van dat misdrijf kosteloos rechtsbijstand van een advocaat. Binnen drie dagen vindt er een rechterlijke toetsing plaats waar de strafadvocaat de verdachte bijstaat. Psychiatrisch patiënten worden bij een crisismaatregel binnen enkele uren bezocht op het politiebureau of in de GGZ-instelling. Binnen drie dagen volgt een rechterlijke toets op basis van een dossier dat op voorhand aan patiënt/verdachte en diens advocaat beschikbaar is gesteld. Hoor- en wederhoor op basis van de bevindingen van politie of GGZ worden aldus kritisch getoetst en alternatieve, minder ingrijpende maatregelen en afspraken worden overwogen.

Lichtvaardig ingrijpen

Niets van dit alles in het jeugdrecht. Als de kinderrechter de spoedmachtiging heeft verleend kan slechts achteraf

door middel van een hoger beroep bij het gerechtshof hierover worden geklaagd. Een schadevergoedingsmaatregel ter sanctionering van het te lichtvaardig grijpen naar de spoedmaatregel kent het jeugdrecht ook niet. Meer dan excuses en je gelijk krijgen zit er dus niet in (er is dus géén rechtsherstel mogelijk) en het kost nog geld ook. Logisch dus, dat in dit soort zaken zelden hoger beroep wordt ingesteld, maar ook dat de spoedmaatregel door de jeugdbescherming als positief wordt ervaren. Het is een snel en doeltreffend middel om aan een (in de ogen van de jeugdbeschermer) zorgelijke situatie een eind te maken.

Falend en verstopt

Een te groot vertrouwen van de overheid in eigen kunnen en een te groot wantrouwen in ouders en jeugdigen weerspiegelt zich in het jeugdrecht. De kinderrechter gaat hier in mee. Mede daardoor worden er teveel kinderen te snel uithuisgeplaatst. Het jeugdsysteem kan al die kinderen op die wijze bovendien géén stabiele en veilige plek bieden. Een falend en verstopt systeem van overheidswege tegen te hoge maatschappelijke kosten is het gevolg.

Geef ouders en kinderen automatisch een gespecialiseerd jeugdrechtsadvocaat als een uithuisplaatsing dreigt. Als een spoed-uithuisplaatsing achteraf wordt vernietigd door een hogere rechter moet er bovendien standaard een schadevergoeding worden uitgekeerd ten behoeve van de spaarpot van het kind. Alleen met bovengenoemde maatregelen wordt de hoge uitzondering van spoeditplaatsing weer echt de uitzondering.

*Reinier Feiner, jeugdrechtsadvocaat
FeinerIwema advocaten in Rotterdam
feiner@fiadvocaten.nl*